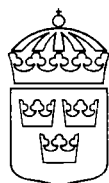

Kulturutskottets yttrande

1990/91:KrU1y

Vissa EG-frågor

1990/91
KrU1y

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 29 maj 1990 beslutat bereda kulturutskottet tillfälle att yttra sig över ett antal motioner som avser ett stort antal EG-frågor. Motionerna har väckts under allmänna motionstiden 1990.

Kulturutskottet yttrar sig i det följande över motionerna, såvitt de rör kultur- och massmediefrågor, nämligen motionerna 1989/90:U509, U518 yrkande 12 och U522 yrkande 5.

Utskottet

Kultur

Företrädare för moderata samlingspartiet tar i motion U509 upp Sveriges deltagande i kultursamarbetet inom de Europiska gemenskaperna (EG). I den motivering som motionärerna lämnar i motion Kr256 påpekas att EG-kommissionen år 1987 antog ett program med riktlinjer för kultursamarbetet fram t.o.m. 1992 och att arbetet på att utforma ett program för tiden därefter har påbörjats.

Motionärerna hävdar att för Sverige och svenska medborgare är möjligheterna att komma i åtnjutande av det stipendiesystem som inrättats för bl.a. översättning av litteratur och filmproduktion nästan obefintliga. Särskilt svårt har det blivit att upprätthålla vetenskapliga kontakter inom kulturområdet. Sverige bör verka för att få delta i EGs kultursamarbete.

Med anledning av motionen vill utskottet anföra följande.

Inom EG finns kulturfrågorna inte inskrivna som ett område för gemenskapspolitik vare sig i Romtraktaten eller i den europeiska enhetsakten. I samband med besluten om att genomföra den inre marknaden och behoven att därvid också definiera ett "Medborgarnas Europa" antog EG-kommissionen det nämnda programmet för kulturfrågor. I programmet anges fyra områden som speciellt viktiga, nämligen bokutgivning och översättning, sponsring, audiovisuella frågor och kulturutbildning. EGs ministerråd har inrättat en särskild kulturkommitté för att bereda, verkställa och följa upp arbetsprogrammet.

Inom EG har en rapport — Culture and the European citizen in the year 2000 — utarbetats av en av kommissionen särskilt tillsatt kommitté. I rapporten som överlämnades till kommissionen i november 1989 föreslås en rad åtgärder på kulturområdet. Kommissionen har ännu inte tagit ställning till kommitténs förslag.

Riksdagens beslut våren 1988 om riktlinjerna för Sveriges medverkan i den västeuropeiska integrationen har följts av ett brett upplagt beredningsarbete inom regeringskansliet avseende alla de områden som berörs av integrationsfrågan, nämligen fri rörlighet för människor, varor, tjänster och kapital. Inför de pågående förhandlingarna mellan EG- och EFTA-länderna rörande ett avtal om ett strukturerat samarbete — European Economic Space (EES) — har ett antal arbetsgrupper upprättats inom regeringskansliet.

För kulturfrågor har en särskild arbetsgrupp — arbetsgruppen för kultur- och informationsutbyte med Europa (EKI) — tillkallats. Arbetsgruppen — i vilken ingår representanter för bl.a. utrikesdepartementet och utbildningsdepartementet — har genom möten med företrädare för olika sektorer inom kulturlivet sökt kartlägga hinder och möjligheter för ökat kulturutbyte med Europa. Arbetsgruppen har i juni 1990 sammanträffat med företrädare på tjänstemannaplanet för kommissionen och EGs ministerråd för fortsatta diskussioner rörande möjligheterna för kultur- och erfarenhetsutbyte i Europa. En fråga som uppmärksammas är också hur EGs regelsystem kan komma att påverka de svenska kulturpolitiska stödsystemen. Enligt vad utskottet inhämtat är avsikten att en specialstudie av detta problem skall genomföras inom utbildningsdepartementet.

I detta sammanhang kan även nämnas att inom Nordiska rådet diskuteras EG och kulturen i ett nordiskt perspektiv och möjligheterna för de nordiska länderna att spela en roll som kulturnationer i framtidens Europa.

Utskottet konstaterar således att det från svensk sida pågår ett omfattande arbete när det gäller att följa utvecklingen av kulturfrågor inom EG och att skapa förutsättningar för att det svenska kulturlivet skall kunna delta i de projekt som planläggs inom EG.

Med hänvisning till vad som anförts finner utskottet att motionärernas förslag om ett aktivt svenskt deltagande i kulturarbetet i Europa i allt väsentligt överensstämmer med de åtgärder som nu vidtas från regeringens sida. Någon framställning från riksdagens sida är alltså inte nödvändig. Utskottet förordar därför att motion U509 avstyrks.

I motion U518 (c) förordas att den svenska regeringen inom ramen för ESK-processen skall verka för att en europeisk kulturfond inrättas. Motionärerna anför bla följande.

I anslutning till "Kulturforum" i Budapest 1985, en konferens inom ramen för ESK-processen, väcktes förslag om inrättande av en europeisk kulturfond. Förslaget föranledde inga beslut. Det förändrade läget i dag ger dock nya möjligheter att nå consensus i frågan. Frågan om inrättande av en europeisk kulturfond för att främja kulturellt utbyte mellan länderna i Europa och Nordamerika bör därför aktualiseras vid uppföljningskonferensen i Wien under året.

Konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK), vars första sammanträde ägde rum i Helsingfors år 1975, sammanträder vart tredje år. Det senaste mötet mellan signatärmakterna på toppnivå ägde rum i Wien hösten 1989, och nästa möte på toppnivå skall alltså äga rum år 1992. Med hänsyn till utvecklingen under 1989 i Östeuropa skall dock ett särskilt toppmöte äga rum redan den 21 november 1990 i Paris. En förberedande kommitté (Prep Com) har sammanträtt under augusti och september 1990 i Wien för att förbereda detta möte.

Den i motionen nämnda konferensen i Budapest 1985 avslutades efter sex veckors diskussioner utan att enighet hade kunnat uppnås om ett slutdokument. Som följd härav finns inga förslag från denna kulturkonferens som senare möten inom ESK-processen haft att ta ställning till. Enligt vad utskottet inhämtat har förslag om inrättande av en europeisk kulturfond inte förts fram i den fortsatta ESK-processen.

Utskottet har i det föregående redogjort för det arbete som pågår inom EG för att stödja och utveckla kultursamarbetet i Europa. Även inom Europarådet vidtas olika åtgärder för att stärka den europeiska kulturen.

Utskottet gör följande bedömning. Resultatet av de pågående EES-förhandlingarna mellan EG- och EFTA-länderna kan självfallet få stor betydelse för det framtida kulturella samarbetet i Europa. Utskottet anser att det inte finns förutsättningar för att medan förhandlingarna pågår bedöma lämpligheten av att en sådan fond inrättas, som motionen synes syfta till, nämligen en fond för kulturellt utbyte mellan länderna i Europa och Nordamerika. Med hänsyn härtill och då det i första hand får ankomma på regeringen att inför den fortsatta ESK-processen bedöma vilken inriktning krav på kulturområdet bör ha från svensk sida avstyrker utskottet motion U518 yrkande 12.

Massmedieområdet

I motion U522 (mp) ifrågasätts uppläggningsen av EES-förhandlingarna. Motionärerna hävdar att från EFTA-ländernas sida är beredvilligheten att anpassa sig till EG betydligt mer långtgående än vad som öppet har medgivits. De åberopar en hemlig promemoria från EFTA-sekretariatet från oktober 1989 enligt vilken EFTA skulle gå med på att "de nationella monopolen skall anpassas till de krav som ställs av fri rörlighet för varor och tjänster". Motionärerna anför att det inte tidigare meddelats att t.ex. Sveriges Radio-TVs ställning skulle påverkas av EG-anpassningen. Motionärerna vill att riksdagen skall begära ett klarläggande av innehåll att förhandlingsmandatet ej omfattar harmonisering av radio-TV-verksamheten.

Inledningsvis vill utskottet erinra om att utbildningsministern i 1990 års budgetproposition (prop. 1989/90:100 bil. 10 s. 98) framhöll att den situation som kan förutses inom massmedieområdet rymmer många möjligheter. Vi har all anledning, sade han, att på olika sätt främja ett

ökat utbyte inom Norden och Europa. Vi bör emellertid också vara på vår vakt mot utvecklingstendenser som om de får fortgå ohämmat kan utgöra ett hot mot vår nationella identitet.

Utbildningsministern bedömde att det viktigaste är att komma fram till en nationell politik inom främst det audiovisuella området som tillåter oss att upprätthålla dagens höga ambitionsnivå samtidigt som den tar hänsyn till att samarbetet med andra länder bör intensifieras.

Han slog fast att målet för den svenska televisionen bör även i fortsättningen vara att verka för yttrandefrihet, mångfald och kvalitet. Det svenska språket och den svenska kulturens ställning bör värnas, och det nationella TV-utbudet bör vara tillgängligt i hela landet.

Förhandlingarna mellan EG- och EFTA-länderna om EES-avtal omfattar — som nämnts i det föregående — fyra områden och bedrivs i fem olika arbetsgrupper. Massmediefrågorna (audiovisuella tjänster) hör till området kapital och tjänster. Utskottet — som har anledning utgå från att förhandlingar från svensk sida bedrivs utifrån det synsätt på massmediepolitiken som ovan redovisats — har inhämtat att de förhandlingar som påbörjades i juni i år bedöms kunna avslutas i början av år 1991. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motion U522 yrkande 5.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att på massmedieområdet har samarbetssträvandena i Europa förra året lett till betydelsefulla resultat. Den 5 maj 1989 öppnades Europarådets konvention om gränsöverskridande television för undertecknande. Konventionen har hitintills skrivits under av 13 medlemsstater, bland dem Sverige. Den 3 oktober 1989 antog EGs ministerråd direktivet TV utan gränser, som vuxit fram i ett komplicerat samspel med den nyssnämnda konventionen — EGs medlemmar formerar ju en majoritet inom Europarådet.

I månadsskiftet september-oktober 1989, slutligen, avhölls i Paris på initiativ av Frankrikes president och EG-kommissionen en konferens — de s.k. assises audiovisuelles — med deltagande av såväl EG-staterna som övriga västeuropeiska stater samt vissa öststater. Konferensen följs för närvarande upp med ett antal konkreta samarbetsprojekt för att stärka den europeiska TV- och filmproduktionen, det s.k. Audiovisuella Eureka. I sammanhanget kan nämnas att Europarådet år 1989 inrättade en europeisk fond för stöd till samproduktion och distribution av film — EURIMAGES. Sverige blev medlem i fonden under år 1989.

Stockholm den 4 oktober 1990

På kulturutskottets vägnar

Ingrid Sundberg

Närvarande: Ingrid Sundberg (m), Åke Gustavsson (s), Maja Bäckström (s), Berit Oscarsson (s), Lars Ernestam (fp), Jan Hyttring (c),

Avvikande meningar

1. Sveriges deltagande i EGs kultursamarbete

Ingrid Sundberg, Lars Ahlmark och Göran Åstrand (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "U509 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Det principprogram för kultursamarbetet fram t.o.m. 1992 som EG-kommissionen lade fram år 1987 innebar att kulturfrågor inlemades i EG-samarbetet. Arbetet på att utforma ett kulturprogram för tiden därefter har nu påbörjats. Målsättningen för samarbetet på kulturområdet är att hjälpa europeerna att utveckla sin lokala och regionala egenart, att upptäcka grannländernas kultur och att vårda det gemensamma europeiska arvet.

Det är enligt utskottets mening viktigt att Sverige deltar i det samarbete på olika kulturområden som växer fram inom EG. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att ett möte mellan kulturer ökar kraven på insatser för att bevara det egna landets kulturarv och föra det vidare. Utskottet tillstyrker således motion U509.

2. Inrättande av en europeisk kulturfond

Jan Hyttring och Stina Gustavsson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet gör" och slutar med "U518 yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Resultatet av de pågående förhandlingarna mellan EG och EFTA kan självfallet få stor betydelse för det framtida kulturella samarbetet i Europa. Enligt utskottets mening är det dock viktigt att det arbete på kulturområdet som pågår inom ramen för ESK-processen uppmärksammas och får stöd. Det förslag om inrättande av en europeisk kulturfond som fördes fram år 1985 vid en konferens inom ramen för ESK-processen bör nu ånyo tas upp. En sådan kulturfond skulle kunna bidra till att främja kulturellt utbyte mellan länderna i Europa och Nordamerika. Utrikesutskottet bör med anledning av motion U518 yrkande 12 föreslå att riksdagen som sin mening ger regeringen detta till känna.

3. Omfattningen av radio- och TV-verksamheten i Europasamarbetet

Kaj Nilsson (mp) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Förhandlingarna mellan" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Miljöpartiet har vid flera tillfällen framfört kritiska synpunkter på Europarådets konvention om gränsöverskridande television (se bl.a. KUs betänkande 1989/90:KU8, motion 1989/90:K436). Utskottet delar i allt väsentligt den uppfattning som miljöpartiet då gett uttryck för. Från svensk kultur- och mediepolitiks synpunkt innehåller konventionen klara brister.

Europarådskonventionen är emellertid från svensk synpunkt sett bättre än EG-direktivet på ifrågavarande område. Som exempel kan nämnas att i EG-direktivet saknas bestämmelse om att reklam som i någon omfattning riktar till ett särskilt land inte får kringgå reklamreglerna för landet.

Enligt det i motionen återopade hemliga dokumentet skulle EFTA vara berett att gå med på att de nationella monopolen skall anpassas till de krav som ställs på fri rörlighet för varor och tjänster. Detta är ägnat att inge betydande oro. En annan möjlighet är att man vid förhandlingarna utgår från att Europarådskonventionen bör gälla i stället för EG-direktivet. Inte heller ett sådant handlande får anses rimligt med hänsyn till svensk kultur- och mediepolitik. Radio- och TV-verksamhet bör sålunda lämnas helt utanför anpassningen till EG.

Mot bakgrund av det anförda tillstyrker utskottet motion U522 yrkande 5.